

Žaklina Glibo / Nikola Šimić Tonin

RIJEČ O SVESTRANOSTI U SKICI ZA PORTRET KORČULANINA PETRA KANAVELIĆA

SAŽETAK:

Neupitna činjenica je da je ova osobnost zanimljivog književnog ali i politiziranog životopisa. Književnik zavidne naobrazbe zainteresiran za užu i širu zajednicu ne želi biti na margini povijesnih i književnih događanja. Sva raznorodnost djela, radišnost, prevođenje i parafraziranje, snažna volja koja se htjela dokazati, makar su obrađivane teme i likovi najčešće klišeizirani i komponirane po određenom, već poznatom uzorku, govore o kulturi koja u sebi nosi potrebu za poezijom, kazalištem, slikarstvom i drugim manifestacijama nadgradnje ljudskoga života. Petar Kanavelić je apsorbirao elemente i metode drugih tradicija i pokušao ponuditi svoje verzije tema koje je smatrao zanimljivim i aktualnim.

Ključne riječi: Skice, portret, Petar, pjesnik, dramatik, Kanavelić, Korčula.

Pisanjem ovoga rada o Petru Kanaveliću želim naglasiti kako je ovo tek skica za portret slikan riječima o Petru Kanaveliću, (Sam se pjesnik potpisivao Kanavelić), Kanaveloviću, Canaveliju, Canavelliju, De Canavellisu, jer cjalovit portret ovakvih književno-ljudskih veličina dugo se upotpunjuje dok se zaključnom cjelinom od skice ne načini portret. Tijek vremena, nova spoznaja, drugi i drugačiji kut gledanja, uz dosegnute spoznaje i nove tehnologije, novi podatak koji uskrsene negdje marom ili nemarom zametnut na nekoj polici, unutar neke knjige, neistraženi spis unutar po raznim kriterijima pohranjenih spisa, otkrića građe u nekim stranim knjižnicama, arhivima, donese novo ozračje, osvjetli podatkom i ponekad potvrdi autorstvo.

Neupitno je nizom provjera utvrđeno kako se pjesnik i dramatik Petar Kanavelić rodio u Korčuli na otoku Korčuli, 27. prosinca 1637. i umro u istome mjestu 16. siječnja 1719., proživjevši dugi stvaralački život, na samome vulkanu novoga burnoga stoljeća koje je, kao ni jedno do tada, unijelo svjetla i stvaralačke pokretačke snage za svukupnu kretnju uz dakako neizbježne putoplete, stranputice, nedoumica i stalna propitivanja i traženja prema drugačijem bližem znanosti.

Školovao se u Korčuli, a nije sigurno da je studirao pravo u Padovi. Sve ono što se ponese iz djetinjstva nosi se kroz različite realizacije cijeli život. Zahvaljujući plemićkomu podrijetlu od rane je mladosti obavljao različite dužnosti u rodnome gradu. Životni put Petra Kanavelića bilježi se kleričkom školom koju

polazi u Korčuli, 1655., primljen je u Veliko vijeće, jednu godinu (1660./1.) općinski je učitelj uz izravni doticaj sa stvarnim stanjem i spoznajama o puku, životu i nedaćama istoga, na stalnome stvarnosnome tragu naroda iz kog jest, ne otuđen od njega već duša i svjetlo tog istoga naroda, škoja, te zatvorene sredine koja na poseban način zatvori i ljude, kao što suhozidima ograde, zapriječe pristupe svojim poljima tako se nekim nevidljivim suhozidima ograde od drugih i drugačiji.

Sve od rečenoga nije ostalo nezamijećeno te je 1663. pozvan u službu kancelara korčulanskoga biskupa F. Manole, što je potvrdilo neupitni ugled, dalo položaj, značaj, privilegij, osiguravalo egzistenciju. Korčulanskoga biskupa prati na putu u Rim (1663./4.) Vječiti grad, koji još više širi spoznajni krug znanja žednoga Kanavelića. Kao spužva upija u sebe sve te slike. Bogati se susretima. Pohodi archive, knjižnice. Bilježi opažanja. Postavlja pitanja. Traži odgovore. Sluša. Krade znanje, žonglira s obvezama. Sve je angažiraniji u kancelarijskim poslovima i na pomoć biskupu u sporovima s otočnim stanovništvom i kanonicima, gdje dolazi do izražaja njegovo poznavanje otočkoga čovjeka. Smirenost, pronicljivost, nit vještoga pregovarača obilježen kao onaj koji hoće saslušati, dati savjet, uputiti na pravi put, pomoći, zadobiti povjerenje, vrstan procjenitelj karakternih osobina sugovornika, разоžuravši mnoge tom svojom pronicljivom strpljivošću, produhovljenoga čovjeka koji sustavno radi na sebi. Iz dana u dan mijenja težište svoga svemira, u tim spektrima emocija *jarnoga života*.

Zahvalan je na svakome novome promaknuću, predan radu, samodiscipliniran, odgovoran radoholik. 1664., u Korčuli izabran je za defensora, što je korak više k novim imenovanjima, zaduženjima, povijesnim ulogama te njegova uloga u tim okolnostima, uz sve druge koje je imao, postaje nezaobilazna

unutar proučavanja za razumijevanje nekih povijesnih odluka, zbivanja, utjecaja na kretanja istih. Nova ga služba dovodi u Zadar. U Zadru je kancelar mletačkih generalnih providura za Dalmaciju, C. Cornara 1665.- 1667., i A. Priulija 1667./8. Živio je život vrijedan istraživanja pronicljivo kritizirao nastojeći u preobrazbe svijeta, potvrđujući dio sebe u toj preobrazbi. Imao je jasnu sliku onoga što je odabrao raditi. Posjedovao je tolike talente. Radi se o umjetniku koji je spoj raznih umjetnika izrazite satirične žice s nešto one mediteranske melanholije. Takvi ljudi s izrazitom željom za obrazovanjem nisu česta pojava. Dao je neupitni udjel u povijesno-književnoj hrvatskoj baštini.

Nije priznavao enigme na koje nema odgovora. Vrelo ulje sukoba u to vrijeme krckalo je na sve strane. Turski val osvajanja zapljuskivao je sve više i više slobodnoga teritorija, i nitko se više nije osjećao sigurnim. Teška i kompleksna situacija plitičko-ljudska. Poznato o zlu širilo se mimo pameti. Poniženja, patnje, smrti, istokrvne braće, s kojima sve više za svoga službovanja dolazi u dodir. Sve je to postavljalo univerzalna pitanja pred njega na koja je njegov britki um tražio odgovor, ostajući dugo opsjednut viđenim i onim što je čuo. Sve to bili su presudni okviri za uokvirivanje njegove spisateljske slike. Malo je koja ljudska djelatnost toliko osobita kao umjetnost. Pjesnik hoda okolo sa srcem izvan tijela. Tok svijesti. Svjedok trajanja. Urbano lice, koje ne može neodreagirati na sve te krajobrazne duše, s one tamo granične crte, na sve te godine mraka i muka oko tih nadljudskih napora za preživljavanje, samoodržanje. Nije želio biti: *tuđin braći svojoj, stranac sinovima istoga naroda*. Kupe se u njemu, u njegovoj duši, ostaju kao modrice pjesničke legure osjećaja i misli. Oštra prodorna pogleda, naočita stasa, samom svojom pojavom nikoga nije ostavljao ravodušnim. Nižu se pjesme kao komentari zbilje ponekad s finom ironijom, a poneka raspjevana ostvarenja odraz su literarne

mode koju nije uspio dozirati. Nižu se stihovi s igravostima hiperbola, otežavajući užitak potvrde vrijednosti tom pjesničkom putu. Tek cjelina opravdava stranputice bez kojih se, analizom iz ove perspektive, čini da se moglo.

Nakon povratka u Korčulu obavlja sudske dužnosti. Službenikom je u skladištu žita. Odvjetnik. Član Maloga vijeća te izaslanik korčulanske komune u Veneciji 1673. Bavi se trgovinom. Nadgleda obiteljske posjede na Korčuli. Kraj Splita i Trogira. Vlasnikom je brodogradilišta u rodnom gradu. Održava veze s dubrovačkim vlastima, napose s trsteničkim kapetanima (Orebić), koje je posjećivao i slao im informacije o kretanju venecijanske flote. Do koje je granice išlo to uzajamno uvažavanje govori podatak kako je morao praviti raspored posjeta i zadržavanja kako svojim nedolaskom ne bi uvrijedi koga.

O Dubrovačkoj Republici šalje izvješća mletačkim vlastima. Nikada do kraja i nikada na štetu potpuna, iako se i tad znalo o rivalstvu, pogrđnim pjesmama, pošalicama, izvrtanjima ruglu, (ne)trpeljivosti Dubrovčana i Korčulana. Nekako je nalazio mjeru, tako da ga ni jedna strana na zub ne uzme, ako im i nije drag, da bez njega ne mogu, trgov one dubrovačke: *Sa svima ufino, ni sa kime iskreno.*

Aktivno sudjeluje u dubrovačkom književnom i kazališnom životu te je član Akademije ispraznih. Druguje i razmjenjuje mišljenja, vodi književne razgovore sa svim tad aktivnim dubrovačkim književnicima, osjećajući se i sam dijelom dubrovačkoga književnoga kruga. Nakon vjerojatno posljednjega boravka u Dubrovniku 1708. povukao se u Korčulu. Njegovo opsežno književno djelo tvore pjesme i drame. Pisao je prigodnice, začinke, začinke pirne te ljubavne, satirične, nabožne i epske pjesme. Prema još nepotpunim podacima stoji kako se najvjerojatnije javio, pjesnički obznanio 1660., kad je po narudžbi, u povodu

dolaska generalnoga providura A. Cornara u Korčulu, sastavio dva elogija i ispjevao dva distiha (nisu sačuvani), za što je dobio honorar, jedan od prvih u hrvatskoj književnosti.

I ostale, znane, njegove prigodnice tematiziraju aktualne događaje, a u njima stanovitu vrijednost imaju dokumentaristički prikazi zbivanja i opisi, povijesno-kulturološkog, na tragu arhetipskoga. Tomu žanru pripada njegova prva objavljena i sačuvana pjesma, oduži sastavak o dubrovačkom potresu 1667. *Grad Dubrovnik vlastelom u trešnji*, stihovno najuspjeliji u zbirci s pjesmama N. Bunića i B. Bettere (Ancona 1667.).

Prigodna prigodnica od pet strofa o Petru Zrinskome iz 1671. (*Dođi, o ljubi ma ljubjena*, prvi put objavljeno u *Građi za povijest književnosti hrvatske*, 1962, 28) u, za pjesnika karakterističnim osmeračkim katrenima, kroz fiktionalni monolog na stratištu progovara o pogubljenju Zrinskoga. Te je godine uputio pohvalbenu čestitku A. Zmajeviću u povodu njegova imenovanja za barskoga nadbiskupa (*Prisvijetlomu, pripoštovanomu gospodinu Andriji Zmajeviću u zgodi kad bi posvećen nadbiskupom grada Bara*), što sve govori o vezama, informiranosti, upućenosti u sva zbivanja njegovoga vremena. U toj prigodnici s konvencionalnom baroknom retorikom i frazeologijom ispjevao je i apoteozu gradu Perastu koji njeguje »cvijet junaštva plemenita«.

Oglušiti se dakako mogao nije ni o Oslobođenje Beča od turske opsade 1683., taj događaj koji se uklesao u opće, kolektivno pamćenje mnogih naroda, bio je povod dvjema pjesmama s panegiričkim intonacijama (*Pjesma u pohvalu privedroga Ivana Sobieskoga, kralja poljačkoga, obranitelja Beča*, tiskano 1850; *Pjesan II. u pohvalu istoga kralja Ivana Sobjeskoga*, objavljeno u

časopisu *Slovinac*, 1880, 18). Uputio ih je poljskomu kralju, koji mu je zahvalio 1687. Nadahnut oslobođenjem Beča, potvrđuje ponos i divljenje i iz perspektive jednog malog ali ponosnog pripadnika naroda koji jedva opstaje na povijesnoj vjetrometini. Napisao je i odu na talijanskome, kojom je nastojao nagovoriti slikara B. Staya (šurjaka Benedikta Stojkovića) da likovno prikaže taj vojni uspjeh (*Invito ad amico pittore in Ragusa di pinger un quadro*). Snaga oduševljenja potvrđuje se i kroz detalje i prijedlog kompozicije koja je očito u njegovoj glavi bila jasna i dovršena. To je još jedan aspekt te neobične svestranosti ovoga književnika. Pozdravio je također uspješnu misiju dubrovačkoga izaslanika u Carigradu 1695. kojom je povoljno riješeno pitanje plaćanja danka Turcima (*Dubrovnik oslobođen od harača na blagdan ruke Svetoga Vlaha*, objavljeno u *Zori dalmatinskoj*, 1846, 20).

Izvještivši se u prigodnicima do virtuoza, neupitnoga majstora koji je mogao u svakome trenu stihovima obilježiti taj tren, prigodu, prigodnika, a među prigodnicama najvrsnija je oduža pjesma *Trstenko pastijer u veselju* iz 1703. (*Zbornik otoka Korčule*, 1972, 2), nadahnuta obranom Dubrovnika u delikatnim povijesnim situacijama. S uvidom i u aktualna europska zbivanja (Rat za španjolsku baštinu), pjesma ističe besmislenost sukoba i ratova, a u njoj Kanavelović refleksivno i kićeno isprepleće barokne i arkadijske elemente. Pisao je i prigodnice prijateljima, posljednju u povodu tragične smrti V. Bujovića 1709. (*Plaćna uspomena od smrti prisvitloga gospodina kneza Viska Bujovića*), u kojoj hvali njegove pothvate, ali izriče i prigovor Peraštanima zbog počinjena zločina.

Nemoguće je zamisliti pjesnika koji se nije okušao u ljubavnoj poeziji, pa tako ni Petra Kanavelovića. Pa jesu li ili nisu pjesnici izmislili ljubav, kako bi pisali pjesme, poetsko je pitanje pitanja!? U njegovim ljubavnim pjesmama u

ranijem razdoblju stvaralaštva prevladavaju pastoralni ugođaji i utjecaji talijanskih baroknih pjesnika (G. Marino, G. Prati, F. Testi), ali i zanimljive sintagme u naslovima: *Boj od celova*, *Zaman se povrati premaljetje* (prvi put objavljeno u Starim piscima hrvatskim, 11. Zagreb 1880), *Ljubav sjedinjena*, *Ljubav promijenjena u omrazu* (prvi put tiskano u antologiji *Zlatna knjiga hrvatskog pjesništva od početaka do danas*. Zagreb 1970).

Kako stoji u Hrvatskoj općoj enciklopediji 5., Hu-Km, Leksikografski Zavod *Miroslav Krleža*, Zagreb 15. travnja 2003., str. 486., deset kraćih pjesama posvećenih zaručnici Pauli Stay (poslije prvoj supruzi) književno se ne izdvajaju (prve dvije tiskane su u *Novom hercegovačkom bosiljku*, 1885, 2). Poneki mu pak poetski sastavci istovrsne tipologije sadržavaju i šaljive i refleksivne elemente. U kasnijem razdoblju stvaralaštva nastala je njegova vjerojatno najvrsnija ljubavna pjesma, *Stojka pokojna* (1709; prvi put objavljeno u *Radu JAZU*, 1933, 248), slobodan prepjev fragmenta iz djela *Pastor fido* G. Guarinija, u kojoj zvučnost i ritam, za njega netipičnih, rimovanih tercina tvore pjesničku cjelinu koju je S. P. Novak (1999.) nazvao »programatskom pjesmom dubrovačkih Arkadana«.

Ljubavna poezija A. K., tragom novih podataka traži iscrpnije i cjelovitije čitanje. Malobrojne začinke izrazom su slične nekim ljubavnim pjesmama, dok su brojnije začinke pirne ispjevane uglavnom u počast dubrovačkim prijateljima (Orsat Sorkočević, Frano Tudizić), te sugrađaninu Rafaelu Arneriju u povodu svadbe u Kotoru. Tim se pjesmama potvrdio ponajprije kao vješt improvizator.

Tragom istoga izvora, izdvajaju se i dvije pjesme izričita šaljivo-podrugljiva obilježja. Prva, *Manduča (Maruša) kupuje u ribara gruja*, odlikuje se erotskim nabojem, dok se druga, oduža (nazvana »poema«) i pisana na

talijanskome (*L'inimitabile poema di cacarella*). U nabožnom pjesništvu većinom su prepjevi s talijanskoga i iz *Biblije*. Njegova kraća samostalna zbirka *Korunica* (Ancona 1689), koje najvjerojatnije nije sačuvan nijedan primjerak, sastoji se od parafraza Davidovih psalama te dviju meditativnih pjesama. Među duhovnima najbolje su refleksivne pjesme *Nemoćnik u času smrti* i *Nije pokoja neg na nebu*. Neke su njegove pjesme u obliku stihovanih molitva posvećenih sv. Dominiku, sv. Antunu i Bogorodici, a u duhu popularnih korčulanskih religioznih napjeva napisao je i nekoliko pjesama namijenjenih praktičnoj liturgijskoj uporabi, poglavito za Veliki tjedan. Malo je koji narod koliko hrvatski vezan uz katoličku crkvu, Crkvu u Hrvata, koja ih bilježi, Bosansko-Hercegovačke Hrvate kroz franjevački red više nego i jedan narod.

Dojam je kako P. K., još uvijek čeka sveobuhvatnu znanstveno-kritičku riječ, pa i sam roman, jer ta njegova životna priča ekranizaciji je podatna kao malo koja druga. Samo to vrijeme - njegova sveprisutnost u njemu.

Vrhunac je njegova pjesničkoga stvaralaštva epika. Oko 1705. ponovo se upustio u obradbu opsade Beča. U zamišljaju naslovljenu *Kara Mustafa vezijer Azem* završio je tek osam strofa prvoga pjevanja s naznakom: »budući se promijenile stvari, presta odi pjevanje«.

Stalan gost mnogih arhiva i knjižnica, od samostanskih, državnih i inih... zna se kako je P. K., započeo rad na realizaciji prije zacrtane ideje, opširnom spjevu o trogirskom biskupu Ivanu Orsiniju, kojega je prenošenju moći u trogirsku katedralu 1681. sam pribivao. Ep je proširio i na Kolomanovo osvajanje dalmatinskih gradova. Pisan 1705. – 1718. te u konačnici sročan u 24 pjevanja i naslovljen *Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman*, ep je slojevito djelo, iako

zamršena narativna kompozicija ima stanovitih strukturalnih nedostataka. Nastao pod utjecajem T. Tassa (K. je navodno prepjevao prva dva pjevanja *Oslobođenoga Jeruzalema*), I. Gundulića i J. Palmotića, odlikuje se karakterističnom motivikom barokne epike (lutanja, bjegovi, romantični ekskursi), u svojoj mnogostrukosti očituje »mnogo zanimljive simbolike« (Z. Kravar), a i političkih aluzija (usporednost vremena radnje epa i vremena njegova nastanka). Posvećen je habsburškim monarsima Josipu I. i Karlu VI, u kojima je K. vidio obnovitelje slave austrijske kuće (drugomu je predviđao da će stolovati »sred bijeloga Carigrada«). Neki proučavatelji ta stajališta drže alegorijom o sjedinjenju Dalmacije i Hrvatske (J. Bajza, M. Šufflay), dok im Novak daje prilično značenje u novoj viziji političkoga poretka jugoistočne Europe nalazeći u epu slutnju novoga političkoga koda (usmjerenost prema Zapadu, ideje pomirbe svih kršćana i potreba za zapadnim savezništvom) te ga uspoređuje s opusom P. Vitezovića Rittera.

Svestranost P. K., neupitna je uz toliko raznaovrsnih djelovanja koja život znače, K. je napisao i nekoliko žanrovski raznovrsnih drama (prikazanja, tragikomedije, komedije, dramoleti), a po mnogim pokazateljima bio je i kazališni glumac, organizator, možda i redatelj. Od 1810-ih razmatra se pitanje njegova autorstva više dramskih tekstova. Isprva mu se pripisivalo čak dvadesetak komedija, izdanaka hrvatske *commedia dell'arte*, odn. smješnica. I neki noviji istraživači (Zlata Bojović) priklanjaju se mišljenju da je on doista pisac nekih anonimnih komedija (ponajprije se misli na dramu *Ljubovnici*, zasigurno najuspjeliju hrvatsku komediju druge pol. XVII. st.), što nije jednodušno prihvaćeno, niti odbijeno, stoji kao toliko drugoga P. K., pred potpunom potvrdom, traži još više istraživačkoga truda, mukotrpnoga kopanja po arhivima i drugim sačuvanim građama. Korištenjem nove tehnologije, analizom do sada obrađene građe o P. K., nepobitno

je da je autor crkvene drame *Muka Isukrstova*, tragikomedija *Vučistrah* i *Zorislava*, pastorale *Vjerni pastijer*, dramoleta kantate *Venere*, *Kupido*, *Marte*, *Elena* i *Paride*, a vrlo vjerojatno i tragikomedije *Sužanjstvo srećno* te komedija *Andro Stitikeca* i *Šimun Dundurilo*.

Nešto oko čega nema nikakvoga spora među poznavateljima lika i djela P. K., njegova je prva drama, punim naslovom *Muka i smrt našega Gospodina Isusa Isukrsta*, pisana u duhu onodobnih pobožnih drama, s utjecajima klasicističke tragedije i melodrame. To opsežno stihovano djelo, uglavnom u rimovanim osmeračkim katrenima, ali i s mjestimičnom polimetrijom (šesterci, dvanaesterci, sestine, distisi), očituje znatne novine u kontekstu takve dramaturgije u nas, ponajprije složenije retoričke i psihološke odnose, scensku dvostrukost i sugestiju asocijativnosti. Prema nekim podacima, prikazana je u Korčuli već 1663, no vjerojatnije je da je u tom gradu uprizorena 1678.

Završna inačica posvećena je braći S. i N. Buniću, a K. je zasigurno imao udjela u prikazbi, ne mareći, i ne potpisujući ih, (on se vjerojatno još 1667. pojavio kao glumac u Splitu, u izvedbi komedije *La moglie di quattro mariti* G. A. Cicogninija).

Jedna od rijetkih njegovim imenom potpisanih drama, *Vučistrah* (negdje pod naslovom *Krunoslava*) tragikomedija je u prozi, o slavenskim i ugarskim plemićima (protagonisti su kraljica Krunoslava i kralj Vučistrah), kojom je 5. II. 1682. otvoren dubrovački Orsan, glavni kazališni prostor u Hrvatskoj do poč. XIX. st. Ondje je bio nazočan i K., koji je prijateljevao s izvođačima, družeći se svugdje gdje bi se zatekao s kazališnim družinama koliko bi mu to vrijeme i poslovi dopuštali, a nekada su ta druženja i samim njegovim obavještajnim poslovima išli

na ruku, pa tako podruži se i sprijatelji i s plemićkom družinom »Nedobitni«. Predložci te dramaturški dosta zamršene drame su Calderonov *Život je san* (odn. Cicogninijeva talijanska obradba te drame) i Cicogninijeva *Oronthea*. Tekst je prvi objavio M. Rešetar, što i dan-danas objašnjava razna svojatanja od strane srpske književne zajednice, starije hrvatske književnosti, ponajprije radi raznoraznih političkih podmetanja i velikosrpskih prekograničnih posezajućih nauma, prije sveg prema Dubrovniku, zanemarujući provjereni povijesni podatak iz života Dubrovačke Republike, kako su unutar dubrovačkih zidina prenočiti mogli mnogi putnici namjernici, samo to nije dopušteno Srbima, a dramske tekstove prvi pronađe i objavi M. Rešetar, ili se za njih i prije znalo ali nisu iznova objavljavani, kao što rekoh objavi ih u: *Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda*, Beograd 1922, 6., zatim Novak (*Forum*, 1983, 7–9), koji je upozorio na izvore drame i na njezino značenje u razvoju dubrovačke i hrvatske dramatike, kao scenski najkoncentriranije onodobne hrvatske drame, oblikovane oko teme i ideje o nestalnosti sudbine, koje je labilni scenski svijet u tom smislu i politički aluzivan.

Vučistrah je repriziran dva puta u Dubrovniku 1699., a možda već jednom i 1696., što je rijetkost u starijem hrvatskom glumištu. Uspjelo je adaptiran 1982. u režiji T. Durbešića (Kazalište Marina Držića u Dubrovniku).

Ne malo se iznenadih kada u GK Zadar među starom građom našoh *Sužanjstvo srećno*, ukoričeno u knjigu a vjerojatno prikazano oko 1700., također je tragikomedija u prozi, libretističke tipologije, s uzorom u *Schiavitùfortunata* P. Podalinija.

Radnja te drame zbiva se na dvoru bosanskoga kralja koji je zarobio ugarsku kraljicu. Treća tragikomedija, *Zorislava*, nije dovršena. Napisana je u stihovima

(osmerački katreni), a tematizira ljubav, s mnogo peripetija i sa Špartom kao mjestom radnje. *Vjerni pastijer*, koji ima oko 12 000 stihova, prepjev je Guarinijeva djela *Pastor fido* u novoj arkadijskoj inačici. Izveden je u dubrovačkom kazalištu 1688., a posvećen dubrovačkim vlastima. Improvizirani umetak u kojem se izruguje mletački učitelj u isusovačkom kolegiju izazvao je incident u koji su se upleli Vatikan, bečki dvor i Venecija te je doveo do procesa protiv izvođača, družine »Nedobitni«. Ipak, nakon incidenta rektor Dubrovačkoga kolegija više nije bio Venecijanac, već Dubrovčanin. Kratki dramolet (oko 300 stihova) *Venere, Kupido, Marte, Elena i Paride* popraćen je glazbom koju je možda K. sam skladao. Sadržaj mu je poznata antička tema o zaljubljenim parovima i Kupidu, komentatoru zbivanja i sponi među zaljubljenicima. *Andro Stitikeca* (*Građa za povijest književnosti hrvatske*, 1938, 13) komedija je u tri čina, izravna prilagodba Molièreova *Škrtca*, s nekim elementima iz *Umišljenoga bolesnika* i *Građanina plemića*. Svojedobno je često scenski postavljana, u nekoliko prilagodba, u više hrvatskih kazališta, a i na prvim Dubrovačkim ljetnim igrama 1950. (u izvedbi Zadarskoga Narodnoga kazališta).

Šimun Dundurilo (*Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda*, 1931, 23) nastao je pod većim utjecajem *commedia dell'arte*, s hipertrofiranim talijanizmima te šarolikim govorom raznorodnih likova (Bosanac, Kotoranin). To djelo izvedeno je na Splitskom ljetu (1969. i 1976) te na Danima hvarskoga kazališta, ali bez većih odjeka. Pjesme te pjesnički i dramski ulomci objavljeni su mu i u *Zborniku stihova XVII. stoljeća* (*Pet stoljeća hrvatske književnosti*, 10. Zagreb 1967), antologijama *Hrvatska poezija sedamnaestog stoljeća* (Zagreb 1964), *Hrvatska duhovna lirika* (Rim 1968), *Hrvatska drama do narodnog preporoda*, 2 (Split 1984), *Hrvatska epika do preporoda* (Zagreb 1998) i u knjizi

G. Kalogjere *Hrvatsko pjesništvo na otoku Korčuli* (Rijeka 1993). Rukopisi odn. prijepisi njegovih djela čuvaju se u Arhivu HAZU, skupljeni pod naslovima *Raslike pjesni, i sacinke rasparsciane po Dubrovniku skladane po gospnu Petru Canavelovichiu grada Corcjule vlastelinu...* (I b 21) i *Sveta tomacegna Petra Canavelli vlastelina Corcjulanskoga* (I a 95), u NSK (R 5191), potom u Dubrovniku, u Znanstvenoj knjižnici (skupljeni pod zajedničkim naslovima *Pjesni raslike gosp.a Petra Canavelovichja vlastell.a Corcjulanskoga*, br. 329 i *Različne pjesme Petra Kanavelovića*, br. 305), u DA, Zavodu za povijesne znanosti HAZU, knjižnicama Male braće, dominikanaca i Biskupskoga sjemeništa, u Bogišićevoj knjižnici u Cavtatu, u Župnom arhivu i Arhivu Kapor u Korčuli, u samostanu Kćeri milosrđa u Blatu, u Arhivu Fisković u Orebiću, u knjižnici Nadbiskupske klasične gimnazije u Splitu, knjižnicama Fanfonja Garanjin i Slade Šilović u Trogiru, DA i Nadbiskupskoj knjižnici u Zadru, Muzeju grada Šibenika i samostanu sv. Franje u Šibeniku, Župnom uredu u Perastu, knjižnici Filološkoga fakulteta u Beogradu, Vatikanskom arhivu (detaljan popis donio je M. Foretić u *Zborniku otoka Korčule*, 1973, 3). Djela su mu prevedena na mađarski, poljski i talijanski jezik.

ZAKLJUČAK:

Korčulanin Petar Kanavelić ovim radom povezuje istraživačke dijelove objavljene do danas u skicu za portret, jer cjelovit portret ovakvih književno-ljudskih veličina dugo se upotpunjuje dok se zaključnom cjelinom od skice ne načini portret. Tijek vremena nudi nova iščitavanja iščekuje, uz dosegnute spoznaje i nove elemente koje uz razvoj tehnologije omogućuje podatke koji

povremeno uskrsnu marom ili nemarom zametnuti na nekoj polici, unutar neke knjige, neistraženih spisa otkrićima građe u nekim stranim knjižnicama, arhivima, osvjetle podatkom i ponekad potvrde autorstvo.

Neupitna činjenica je da je ova osobnost zanimljivog književnog ali i politiziranog životopisa. Književnik zavidne naobrazbe zainteresiran za užu i širu zajednicu ne želi biti na margini povijesnih i književnih događanja. Sva raznorodnost djela, radišnost, prevođenje i parafraziranje, snažna volja koja se htjela dokazati, makar su obrađivane teme i likovi najčešće klišeizirani i komponirane po određenom, već poznatom uzorku, govore o kulturi koja u sebi nosi potrebu za poezijom, kazalištem, slikarstvom i drugim manifestacijama nadgradnje ljudskoga života. Petar Kanavelić je apsorbirao elemente i metode drugih tradicija i pokušao ponuditi svoje verzije tema koje je smatrao zanimljivim i aktualnim. Motivirani postupci jasno podcrtavaju nastojanje da se nadvlada nemar i tromost i da se ide ukorak s drugima pa su i posljedice svjesnog i savjesnoga mara i količine napisanog često naštetili većoj vrijednosti. No, sve uvijek treba staviti u kontekst stvarnih okolnosti življenja i vrijednosti činjenog za to vrijeme i konkretno okruženje. Tada, u okolnostima s upitnim mogućnostima ili navikama veće literarne kritičnosti i potrebe za njom, možemo korektno naznačiti sve vrijednosti koje iz perspektive ovoga doba možda ne možemo do kraja rekonstruirati bez iskrene želje da to na znanstveno korektan način učinimo.

Ono zajedničko u nastojanju i svijesti o pripadnosti tradiciji začinjavaca, tradiciji počimalja u folklornoj terminologiji, prvih pivača u klapskoj, istoj tradiciji. Podloga za gradnju slojeva identiteta kroz *svojost – svoja zemlja, svoj jezik*, pripadnost izričaju/izrazu osobnosti oslonjenom na podlogu slabijega u otporu koji u povijesno-političkim okolnostima pokušava sčuvati nit koja ga

razlikuje i određuje, koliko god naizgled inferiorna, ipak dovoljno snažna da osigura opstanak – kontinuitet elemenata identiteta i bazu za dokumentirano postojanje svim društvenim i književno-znanstvenim djelatnicima koji su se svjesno ili nesvjesno trudili oko staze koja je dovela do modernog/suvremenog/ovog vremena, koje obvezuje i one koji mogu i znaju raskršiti stazu do svakoga pojedinca zaslužnog „ZA“ upotpunjujući djelić narodnosnog kao neupitnu vrijednost i odrednicu u ovom globalnom SADA.

Vrijednost pisanja i angažmana u društvenom trenutku zajednice kao najzčajnija osobina promjene i potvrde življenja je RAD – odnosno vrijednost rada. Kanavelić, aktivan i poduzetan, odgovoran, svestran radi, stvara i zaslužuje svaki dodatni angažman na afirmaciji njegovoga/svoga rada. Tragom riječi pjesnikinje Vesne Parun: *Lako je odabrati kada se ima od čega birati*, a na tragu te rečenice: sreća je pripadati narodu čiji su pojedinci svom snagom svoga života i duha potvrđivali kontinuitet hrvatskoga jezika, hrvatske književnosti, što je sadržajna želja i ovoga rada.

Dijeliti oduševljenje postojanjem te tradicije renesansnih, baroknih i drugih umjetnika o pojedincu iznimnih sposobnosti kao što je Petar Kanavelić iznimna je sreća i čast. Petar Kanavelić je u kontinuitetu potvrda vrijednosti.

DJELA:

1. *Korunica u čast imena prisilavne i od neba i svieta česarice Marije*. Ancona 1689.

2. *Ivanu Sobieski kralju poljačkomu osloboditelju Beča*. Dubrovnik 1850. — *Sveti Ivan biskup trogirski i kralj Koloman*. Osiek 1858.

3. *Sužanjstvo srećno* (bez imena autora). Zadar 1871.

4. *Vučistrah*. Zagreb 2004.

LITERATURA:

{1.} *D. Fabijanić (Fabianich)*: Cenno d'alcune poesie di Pietro Canavelli. La Dalmazia, 1(1845) 4, str. 22–23.

{2.} *Š. Ljubić (S. Ljubich)*: Životopisje P. Kanavelić. Zora dalmatinska, 2(1845) 16, str. 125–127.

{3.} *V. Makušev*: Izslēdovanija ob'' istoričeskikh'' pamjatnikah'' i bytopisateljah'' Dubrovnika. Sanktpeterburg'' 1867, 255–257, 275–276.

{4.} *V. Rožić*: Petra Kanavelića pjesan Sv. Ivan, biskup trogirski. Godišnje izvješće Kraljevske velike realke i spojene s njom Trgovačke škole u Zagrebu koncem školske godine 1886. Zagreb 1886, 7–64.

{5.} *V. Vuletić Vukasović*: Il testamento di P. Canavelli (Kanavelović) ed altri documenti attinenti all'eredità dello stesso Canavelli. Bullettino di archeologia e storia dalmata, 15(1892–93) 5, Suppl. I, str. 30, XIX.

{6.} *I. Scherzer*: P. Kanavelovića Sv. Ivan, biskup trogirski. Nastavni vjesnik, 4(1896) str. 268–281.

{7.} *T. Matić*: Nepoznati Dubrovčanin o smrti Petra Zrinskoga. U: Jagić-Festschrift. Zbornik u slavu Vatroslava Jagića. Berlin 1908, 338–342.

{8.} *F. Rawita-Gawroński*: Ku czci Jana Sobieskiego poemat dalmatyński XVII w. Pamiętnik literacki (L'viv), 15 (1917) 3/4, str. 304–316.

{9.} *Gj. Körbler*: P. Kanavelovića Sveti Ivan biskup trogirski. Nastavni vjesnik, 28(1919–20) 8, str. 304–377; 9/10, str. 405–412.

{10.} *P. Kolendić*: Komedije Petra Kanavelovića. Život, 4(1922) 766, str. 2; 767, str. 2 (i u: Iz staroga Dubrovnika. Beograd 1964, 187–190).

- {11.} *Gj. Körbler*: Andro Stitikeca, komedija Petra Kanavel(ov)ića, Korčulanina. Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor (Beograd), 1922, II/2, str. 227–259.
- {12.} *J. Bajza*: Horvat aposz Kàlmàn kiràlyròl. Budapesti szemle, 1928, listopad, str. 11–50. {13.} *M. Šufflay*: Hrvatski epos o kralju Kolomanu, Kanavelićeva alegorija o ujedinjenju Dalmacije i Hrvatske. Obzor, 69(1928) 287, str. 2–3.
- {14.} *V. Radatović*: Petar Kanavelović kao pisac komedija. Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor, 1929, IX/1, str. 32–70.
- {15.} *F. Fancev*: Dvije pučanske družine iz kraja 17. stoljeća. Nastavni vjesnik, 39(1930–31) 5/8, str. 136–164. — *Isti*: Građa za bibliografiju P. Kanavelovića (1637–1719). Građa za povijest književnosti hrvatske, 1932, 11, str. 211–221.
- {16.} *M. Deanović*: Odrazi talijanske akademije »deglì Arcadi« preko Jadrana. Rad JAZU, 1933, 248, str. 60–73.
- {17.} *M. Kombol*: Poviest hrvatske književnosti do narodnog preporoda. Zagreb 1945, 280–283.
- {18.} *A. Angyal*: Die slawische Barockwelt. Leipzig 1961, 64, 70–77.
- {19.} *S. Kastropil*: Nacrt za književnu povijest otoka Korčule do sredine prošlog stoljeća. Zadarska revija, 14(1965) 2, str. 118–119, 121–122, 128–136, 145, 155.
- {20.} *R. Bogišić*: O hrvatskim starim pjesnicima. Zagreb 1968, 345–368.
- {21.} *F. Čale*: Torquato Tasso e la letteratura croata. Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia, 14(1969) 27/28, str. 179, 185, 196.
- {22.} *M. Pantić*: Petar Kanavelović i Dubrovnik. Zbornik Matice srpske za književnost i jezik (Novi Sad), 18(1970) 2, str. 225–265; 3, str. 429–465.
- {23.} *J. Ravlić*: Rasprave iz starije hrvatske književnosti. Zagreb 1970, 123–165.
- {24.} *R. Bogišić*: Petar Kanavelić, pjesnik. Zbornik otoka Korčule, 3(1973) str. 109–128.

- {25.} *M. Foretić*: Bibliografija radova Petra Kanavelića. *Ibid.*, str. 172 –183. —
Isti: Radovi (rukopisi djela) Petra Kanavelića. *Ibid.*, str. 201–247.
- {26.} *P. Portolan*: Uvodna riječ o Petru Kanaveliću. *Ibid.*, str. 5–14.
- {27.} *J. Ravlić*: Dramski rad Petra Kanavelića. *Ibid.*, str. 129–146.
- {28.} *Z. Bojović*: Petar Kanavelović – komediograf. *Dani hvarskog kazališta*, 4. Split 1977, 221–237.
- {29.} *L. Missoni*: Il motivo di Sigismundo in una tragicomedia ragusa del '600. *Annali dell'Istituto universitario orientale di Napoli. Sezione slava (Roma)*, 20–21(1977–78) str. 108–130.
- {30.} *S. P. Novak*: Fragmenti o Vučistrahu. *Dani hvarskog kazališta*, 4. Split 1977, 143–163. — *Isti*: Vučistrah i dubrovačka tragikomedija. Split 1979.
- {31.} *Z. Bojović*: Barokni pesnik Petar Kanavelović. Beograd 1980.
- {32.} *S. P. Novak*: Zašto se Euridika osvrnula. Zagreb 1981, 133–147.
- {33.} *Z. Kravar*: Das Barock in der kroatischen Literatur. Köln—Weimar—Wien 1991, 144–150, 201–202.
- {34.} *J. Matanović*: Kanavelićev Sveti Ivan biskup trogirski, generičko čitanje. U: *Hrvatski književni barok*. Zagreb 1991, 231–247.
- {35.} *G. Kalogjera*: Znameniti Korčulani. Rijeka 1995, 87–91.
- {36.} *F. Oreb*: Neostvarene želje Korčulana za podignuće spomenika pjesniku Petru Kanaveliću u gradu Korčuli u 19. stoljeću. *Dubrovnik*, 8(1997) 1/3, str. 758–766.
- {37.} *Z. Kravar*: Petar Kanavelić – epik. *Godišnjak grada Korčule*, 3(1998) str. 169–174.
- {38.} *S. P. Novak*: Povijest hrvatske književnosti, 3. Zagreb 1999.
- {39.} *D. Dukić*: Poetike hrvatske epike 18. stoljeća. Split 2002, 151–154.

{40.} *B. Baničević*: Korčulanski pjesnik i komediograf Petar Kanavelić (1637.–1719.). Godišnjak grada Korčule, 8(2003) str. 265–281.

{41.} *M. Foretić*: Muka Isukrstova Petra Kanavelića. Dubrave hrid, 10(2003) 26, str. 31–33. {42.} *G.* : Korčulanska pera. Rijeka 2003, 76–83.

{43.} *S. P. Novak*: Petar Kanavelić (predgovor knj. Vučistrah). Zagreb 2004, 145–167. — Potpunija lit. do 1972. u: *M. Foretić*, Literatura o Petru Kanaveliću. Zbornik otoka Korčule, 3(1973) str. 184–200.

{44.} Švelec, Franjo, Hrvatska književnost sedamnaestog stoljeća, Povijest hrvatske književnosti, Knjiga 3., Liber, Madost Zagreb, 1974., str. 275-279.

PR

DIOGEN pro kultura

<http://www.diogenpro.com>